

što ima objektivnu determinisanost. Ipak, teorija otuđenja nije pružila dovoljno širok saznanjani okvir za razumevanje religije i stoga se njene postavke postepeno napuštaju ili barem dopunjuju onime što čini standard u svetskoj sociologiji religije. Tu se nužno javljaju i ideje za koje se smatra da spadaju u riznicu konzervativne misli o tome da čovek ima potrebu za religijom, da mu ona pruža oslonac u teškim situacijama, kakve su lične ali i društvene krize, da su društveni sistemi, pa i kulture i pogledi na svet — uključujući mesto religije i nauke u njima podložni cikličnim promenama, pa se stoga javljaju sekularizacija i kontrasekularizacija, da je modernitet iscrpljen ili da se barem delimično iscrpljuje, uključujući sve projekte o emancipaciji čoveka od religije, nacije, lokalne i porodične vezanosti i da se čovek izmiruje sa činjenicom da mora biti deo neke šire društvene strukture i kulturne celine, povinovati sa njenim determinizmima i zakonitostima. Tek kombinacijom svih ideja i pravaca naša sociologija religije postaje naučna disciplina koja proučava najznačajnije svoje probleme na jedan način kojim se prevazilaze jednostranosti. To znači da je i sama sociologija religije, pa i naša sociologija religije, podložna menama koje nisu izraz kumulativnog saznanog razvoja, već da su nešto manje od toga. To istovremeno znači da se po mišljenju ovog autora nijedna tekuća paradigma ne javlja kao sveobjašnjavajuća kad je reč o sociološkim problemima religije.

glas u vrtu

ričard berns

Ivanu V. Laliću

*Da li si tragao za apoteozom, ili transcendencijom,
Ili nečim trećim, a ni jednim od ovog, još uzvišenijim,
Kada te je onaj čudni glas saleteo u vrtu
Pesmom onozemaljskom, čije poreklo i dubinu
Nisi mogao potpuno shvatiti, ali si znao
I shvatio šta ona predstavljala — čudo
Istkano iz tišina, zatišja,
Pukotina i ponora među mirisima, bojama, pokretima,
Ili od obilja milosti što počiva na milosti —
Kada si shvatio da je glas u tvojoj svesti,
Žičanim vodom povezan vremenom, uzemljen, da seva kroz prostor,
I da je to živi zov mrtvih onim nerodenim?*

*Mrtvima čuda ne trebaju. Oni Jesu ono
što ćemo mi jednom biti, kada savladamo
Svoju poslednju lekciju: da je biti sam
Jedino moguće vrelo milosti, il' ljubavi,
Osobito one najčovečnije
Koja se odriče sebe za sreću drugog,
Pored čega, sve drugo je tek puka potreba, ili glad
U koju efemerna priroda tera naša luđa srca.
Mrtvima je jasno da je zaljubljenost samo lepak
Koji spaja bića da bi se stvorilo istinsko
Jedinjenje ništavnosti unutar svega.
To je ta otvorena tajna koju si kroz pesmu čuo.*

*Ljubavnici koji zure jedan u drugog
I smeše se, budni, dok telo prodiru u telo,
Proždiru jezgro strasti u halapljivom zagrljaju
Duboko kroz lik skrivenog jastva, sve do onog unutarnjeg
Nevidljivog mesta uzajamnog blaženstva,
Oni mogu uhvatiti akord ili refren te pesme
Samo ako pomnu njenu bezkonačnost
Koja teče kroz oboje, tiho i bez strasti.
Lepak fizičke ljubavi će pući, a nada,
Kajanje, strah, čežnja, iznajmiče im dugi konop
Za skakanje, vešanje il' tamničenje.
Da li ovo, onda, beše sav smisao tankočutne pesme?
Svako pevanje je sjajno treperenje
Što zrači iz samog jezgra svega onoga
Čime upravlja orkestar ovoga sveta.
Mrtvi i nezačeti uskladjuju harmonije
Uglavnom van dosega ljudskog sluha,
No, u pozorištu ente dimenzije,
Koji anđeo iz auditorijuma
Ne bi, lebdeći na oblicima, sledio niti pesme
Koje cvatu na koži vremena, baš kao pelud
Na kajsiji ili breskvi, ili magla
Što prekrije grožđe ili šljivu kad ih ljub
Sunce i leto, zvoneći za zrenje?*

*Kaži, zar svaku tajnu ne treba čuvati
Kao iskreni, velikodišni i duboki
Izliv osećanja, kao hor ovog nemog drveća
Među kojim ovde hodiš, slušajući i prisluškujući
Njegove čudesne i goleme radosti i boli
Uzdignute do sazrenja tvoga otkrovenja*

Naravno, naša sociologija religije ne može se baviti samo središnjim i najznačajnijim svojim temama. Za njen razvoj bitno je da se vrše longitudinalna ispitivanja verske svesti u društvu. Medutim, glavni problemi će se istraživati na manjim uzorcima gde će se dovoditi u vezu pojedini činioци i pojave. Tu je još ogroman broj tema uključujući položaj vernika u društvu, odnos religije i morala, politike, porodice klasa i slojeva itd., verske profesije i versko rukovođenje, organizacija verskih zajednica, a tu su i problemi tzv. pastoralne sociologije kao primenjene sociologije gde se sociološki problemi proučavaju sa stanovišta verskih zajednica. Naravno da je multikonfesionalnost i multikulturalnost veoma plodan okvir za proučavanje religije, pogotovo kad se uzme u obzir da su te religije na našem tlu istovremeno na granici svog prisustva u Evropi, odnosno »na braniku«. Mada nije moguće premostiti sve prepreke između teističkih i ateističkih stavova u sociologiji religije, jasniji pokušaji u dijalogu javljaju se kao zadatak. Kao zadatak se javlja i povećanje tolerancije između religije i ateizma i između vernika i nevernika. To ne znači da će se premostiti sve razlike i stvoriti jedinstvena sociologija religije gde bi razlike između stanovišta izgubile svaki značaj, jer to je još manje moguće u ovoj sociološkoj grani nego drugde, a ni drugde to nije moguće, čak ni stvoriti jedinstven kategorijalni sistem, bez spорова oko značenja pojmova.

*Da najdublji koren i list do vršak prate istu partituru
Dok pevaju ovu melodiju glasom
Koji ne možeš prepoznati niti uhvatiti
Strepimo od onog što ne poznamo i ne dodirujemo
Al' ono što volim još je veća misterija.
Najdublja prisnost rada čudo.*

*Kako se samo izliva iz sebe, ni jedno pevanje
Ne možemo pohraniti. Jedinstvena slava
Postojanja, samobitnosti, sopstvene apoteoze
Koja ne mora ništa da traži, jer je ništa sve što ona sadrži.
Niti postoji uzrok koji nadmašuje*

*Čisto savršenstvo svoje forme i blistavu
Imanenciju u najjednostavnijoj činjenici dozivanja
Ili da te dozivaju, da te primete, da te
Otkriju, prepoznaju, vide, čuju, zavole, da ti poveruju.
Stvari se odevaju u međusobna jezgra, baš kao što se pojavljuju
U neobičnim haljama. Ono što primamo kao
Suštinu jeste sjaj drugog jastva.
I tako Ivane, dok osluškuješ u svom vrtu,
Ti si svestan da smo, mi živi dvostruko povesmo
Od basa i soprana, katanac, ključ i lanac
Koji veže i razvezuje nerodene i umrle,
I ne treba da ih pitaš za smerove puta,
Njih koji mirno počivaju u svojim grobovima,
U prahu, u ognju. Al' se nemoj prevariti:
Mrtvi nisu otišli nikuda. Ovdje su oni
U nama, u pesmi. To je njen smisao.
Mi smo njihni slušaoci, i instrumenti
Na kojima sviraju, oni koji upravljaju svim živim bićima.
Kao na poslušnoj fruli ili rogu i na treperavim strunama.*

*Sve je, čak i patnja, dar.
Sve stvoreno, nestvoreno, ili još nestvoreno
Je meljava za mlin poezije i sreće
Kojeg neprestano okrećemo, upregnuti dobrovoljni robovi.
A ti, koji si rašljario i dopro do dubokih zvukova
Što se izlegoše u pukotinama beskonačja na vreme
Da iskopaš, u samo jednoj smrtnoj pesmi, žilu
Isteklu iz večnosti — ja se molim za ovo:
Da u tvome pevanju, čak i bol bude blagoslovena,
A svaka školjka, čelija, oblatak, čestica praha, spora,
Struk peščanog cveta ili nukleus bisera
Postane ono što jeste, istinsko čudo, do same srži.*

S engleskog: Bogdana Gaglica Bobić